

ILERDA

Almenys des d'època romana l'emplaçament estratègic i les possibilitats defensives de l'actual Lleida la va fer propícia a ser la capitat d'un ampli territori: situada en un encreuament de camins, amb el riu Segre com una important via de comunicació, des del Turó de la Seu Vella es domina tota la plana del Segrià. Malgrat això queda obscur el paper que tenia en el món ibèric, quan una extensa àrea de les valls del Segre i del Cinca estava habitada pel poble dels ilergets. La posició privilegiada de Lleida i la identificació amb el topònim llatí d'*Ilerda* han dut persistentment els historiadors a situar en aquesta ubicació la *Iltirta* que apareix com a capital dels ilergets en les monedes ibèriques en el turó de la Seu Vella. Tanmateix, constatada la manca d'estructures ibèriques al llarg de totes les recerques arqueològiques al turó de la Seu, s'ha de posar en dubte aquesta identificació, i cal pensar, al contrari, que Ilerda va ser una fundació romana *ex nouo*.

Les restes més antigues de construccions romanes són datades a finals del segle II aC, però la fundació de la ciutat probablement s'ha de situar a l'inici del segle I aC. A l'època d'August va obtenir el títol de *municipium* i va ser monumentalitzada. Ilerda, que pertanyia al districte judicial (*conuentum*) de Cesaraugusta, l'actual Saragossa, era una ciutat de pas entre la costa i l'interior de la península.

Diverses fonts clàssiques es referereixen a Ilerda, en especial a propòsit de la batalla que s'hi va produir entre Cèsar i els partidaris de Pompeu (49 aC), descrita pel mateix Cèsar en el *De bello ciuile*. No obstant això, fins a les excavacions arqueològiques de les últimes dècades, la ciutat romana, soterrada sota les construccions posteriors, no ha començat a sortir a la llum. De tota manera les estructures descobertes fins ara a diferents punts de la ciutat encara no permeten arribar a unes conclusions segures sobre el traçat urbà.

La muralla abastaria tot el Turó de la Seu Vella i la part baixa fins a l'antic curs dels rius Segre i Noguera, amb una extensió total de 23 hectàrees.

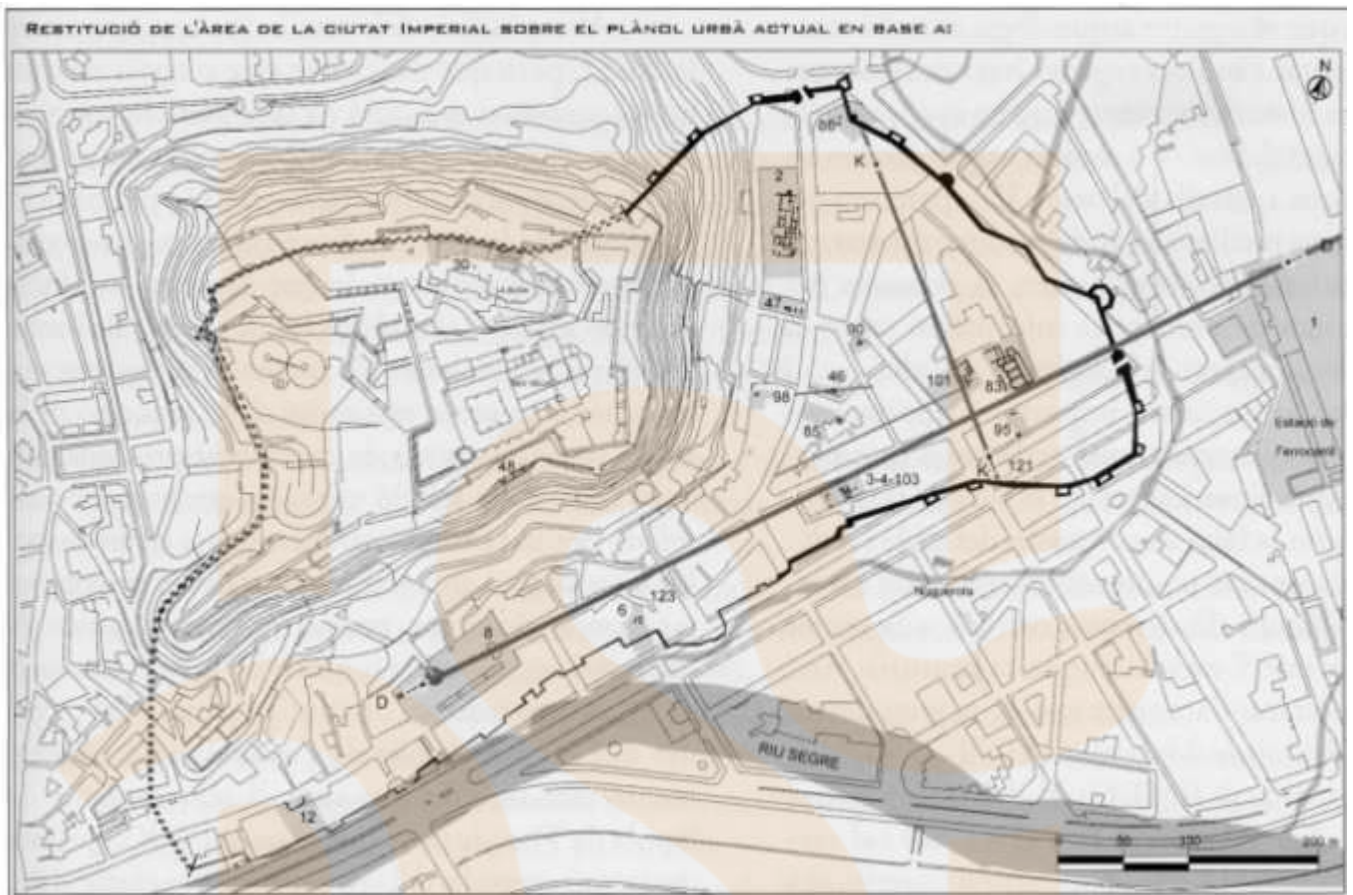
La difícil topografia del nucli urbà, amb una part alta escarpada (molt poc coneguda) i una part baixa enclavada en el marge entre el promontori i els dos rius, va condicionar en gran mesura la seva estructura, allunyada per força dels cànons de les fundacions romanes.

El sector més dinàmic de la ciutat correspondria a l'extrem est de la ciutat, on s'eixamplava el terreny pla. Allà era on hi devia haver la cruïlla del cardo maximus i el decumanus maximus, en la qual s'alçaven unes grans termes públiques bastides al segle II dC, l'edifici més notable descobert fins a aquest moment i que, tal vegada, va mantenir la seva funció, d'una manera o altra, fins a la Lleida musulmana. Tot i això el fòrum estaria situat, segons les hipòtesis formulades fins ara, cap a l'altre extrem de la ciutat, a prop del pont antic (potser a l'actual plaça de Sant Joan).

Altres restes corresponen parcialment a algunes domus i a un possible tram del *Cardo Maximus* i d'algun altre carrer, mentre que per d'altres estructures excavades no se n'ha pogut determinar amb certesa la seva naturalesa.

Durant el segle III dC Ilerda degué patir una forta crisi, atès que, segons demostra l'arqueologia, s'abandonaren molts edificis. El 449 els sueus i bagaudes van atacar la ciutat, que, tanmateix, es va refer.

Plànol de la Lleida romana

Indíbil i Mandoni (rèplica d'una escultura de Medard Sanmartí)

En començar la segona guerra púnica (218-201 aC) els cabdills ilergets Indíbil i Mandoni eren aliats d'Anníbal, que va reclutar guerrers ilergets per a la seva expedició contra Roma. Però després els dos caps van establir un pacte amb Publi Corneli Escipió, fins que van encapçalar una revolta dels ilergets i altres pobles contra els romans (206-207) per les elevades exigències econòmiques que aquests els imposaven. La revolta va ser esclafada, Indíbil mort en combat i Mandoni executat.

El Turó de la Seu Vella i el Segre van ser els factors principals en la configuració de la ciutat romana de Lleida (S.G.)

Fragments de les muralles romanes al Turó de la Seu Vella (S.G.)

Restes d'uns banys privats